

מי שראה תלמידי שמיניות חופרים תעלות במיגרשים ריקים, בלב העיר תל-אביב, הבין כי תהיה התשובה המצרית או הישראלית כי אשר תהיה — על העם להתכונן לקשה ביותר.

יחסי חוץ

הסיגנון המפחיד

העידוד הגדול ביותר שניתן לישראל בי ימים האחרונים היה עידוד מילולי. הצהרות תמיכה של מדינות ואישים בעולם, בעיקר העולם המערבי. אנשים, כמו ז'אן-פול סארטר ומארטין לותר קינג, שבמשך שנים נקטו כלפי מעמדה של ישראל במרחב עמדה נייטרלית — אם כי לא עוינת, התייצבו עתה גלויות לצד ישראל.

לא היתה זאת תוצאה של מערכת-תעמולה ישראלית מוצלחת. את העבודה עשה גמאל עבד-אל-נאצר בעצמו. כי מן הרגע שבו דרש מכוח החירום של האו"ם להסתלק, העלה נגד עיני רוחם של מיליונים במערב את זכרו של אדולף היטלר. רבים ראו דמיון גמור בסי-גנון: צעדים אולטימטיביים, בהם מהמר עבד-אל-נאצר על כל מה שיש לו. רבים מבין אלה הסיקו את המסקנה, כי מאחורי הסיגנון הדומה עומדות כתנות דומות: מלחמה טוטאלית.

כישורים ובהטפות... השידורים ה- מצריים — על תריסר גלים, במשך 20 שעות ביממה חיקו את הרושם הזה. קאהיר הכריז זה בלי הרף, כי הפעם תהיה זאת מלחמה מכרעת. אותה מלחמה המובטחת מזה 19 שנה, להחזרת פלסטין לערבים.

הדבר נאמר בשידורי-חדשות ובקריאות-עידוד, בשירים שחוברו במיוחד לצורך זה ובמאמרים ישנים, בהטפה במיסגדים ובפקר-דו"תיום לחיילים.

אך שודרו גם דברים פחות אופטימיים: צווים המחמירים בעונשם של המפקקים כי כוחה של מצרים, או הפוגעים במוראל ה-חיילים. על כן, מבעד הצריחות הרמות, אפי-שר היה לקלוט את הקולות הדקיקים, ש-העירו כי עבד-אל-נאצר עצמו אינו משוכנע שאמנם תחוסל ישראל בשבועות הקרובים. אלא שלצורך הרמת המוראל הפנימי, היה מוכן לקומם נגדו את דעת-הקהל הנאורה במערב.

אך גם מי שדחה את האפשרות של מימוש איומי-ההשמדה, לא יכול היה שלא להסיק את המסקנה החמורה: גם אחרי שתפוג ההיסטריה הזאת — אם עלידי הכרעה צב-אית, אם עלידי הקפאת הסטטוס-קוו החדש — לא תחזור לקדמותה השאננות שאפפה את מרבית הישראלים.

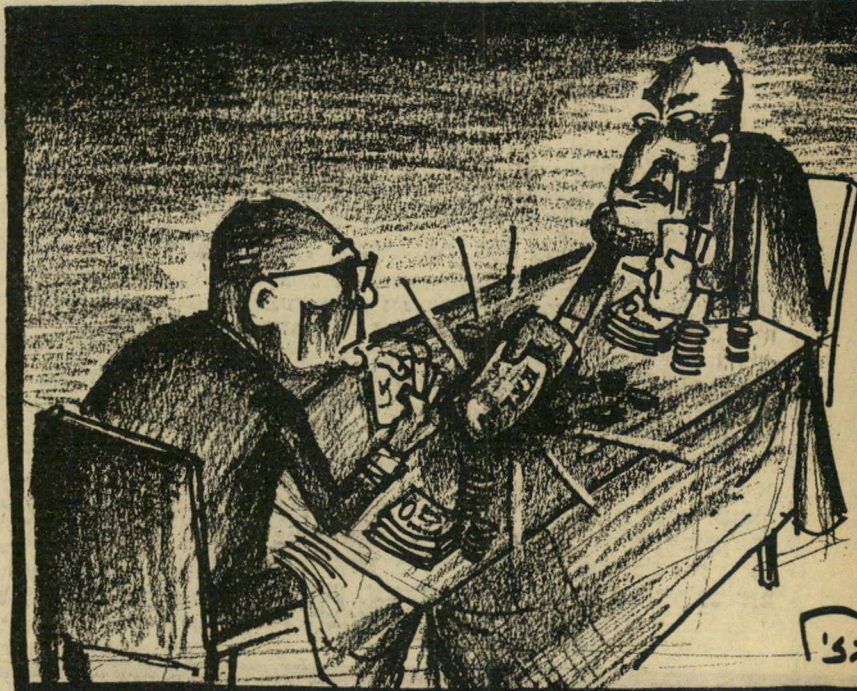
אחרי מה שקרה השבוע, יהיה ברור ל-כולם כי הזמן לא יעשה את שלו. כדי למנוע מלחמה יהיה צורך בחתימה אקטיביסטית ל-הסדר של שלום.

אזרחי ישראל הוכיחו השבוע שיש להם עצבים של ברזל. הם לא רק נאלצו לעמוד ב-פני השאלה הגורלית "מה יעשו המצרים?" אלא גם בפני השאלה הגורלית לא פחות: "מה תעשה — או לא תעשה — ישראל?" כלפי חוץ, הכל התנהל כרגיל. הערים לא הואפלו, עסקי-הבידור לא הושבתו, השרותים האזרחיים נמשכו כסידורם.

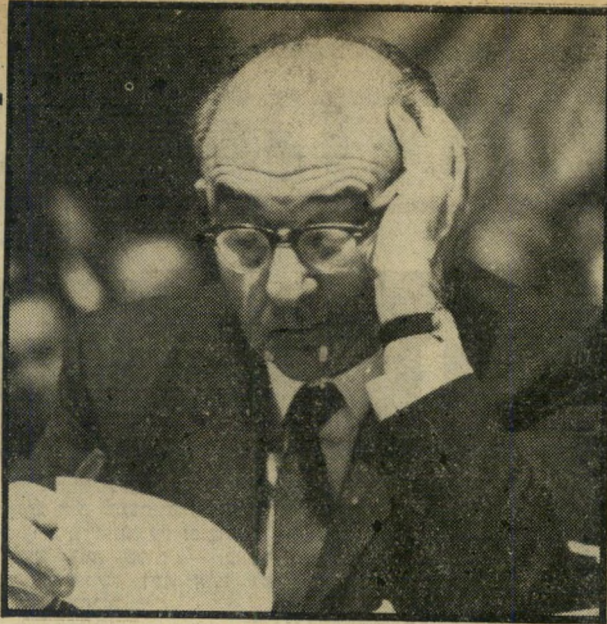

שוחות-ימון בתל-אביב זיעה חוסכת דם

אבל נעשו גם הצעדים הראשונים המחויי-בים עלידי מצב מלחמה. הגיא פירסמה הר-ראות להכין מיקלטים וציוד לעזרה ראשונה. על לוחות-מודעות הוסבר לאזרחים כיצד ל-נהוג בשעת הפצה. מודעות אחרות הסבירו לנהגים כיצד להאפיל את פנסי מכוניותיהם. ואילו אלפי בני-נוער גוייסו כרחבי הארץ כדי למלא שקי-חול, ולחפור תעלות-מגן.

משחק על הכל

- דיו אשכור
- הציע לצרף
- לממשלה את
- דיין וגולדה
- ואת גח"ל —
- ובן-גוריון
- רצה לחזור
- לשלטון

המוני המגוייטים חיכו בקווים לפקודה —

15 במאי 1967, היום בו החלו צבאות מצריים לזוז לעבר גבול ישראל, הוא תאריך של מיפנה היסטורי בתולדות המדינה. על כך לא יכול להיות שום ספק.

ביום זה אירעו כמה דברים, כולם גורליים:

- גמאל עבד-אל-נאצר ויתר על המאבק על תימן ועדן, ותחת זאת החליט להעביר את נקודת-הכובד שלו אל גבול ישראל. בכך קיחה להחזיר לעצמו, במכה אחת, את כתר המנהיגות הבלעדית בעולם הערבי, כתר שנשמט מראשו בשנים האחרונות. בכך הצליח, בלי לירות אף כדור אחד. אם יהפוך הישג זה לעובדת-קבע, יתכן מאד כי המישטרים העוינים לו בירדן, בסעודיה ובנסיכויות-הנפט, יפלו תוך זמן לא רב.
- עבד-אל-נאצר חסם את מיצרי-טיראן.
- עבד-אל-נאצר ריכז כמעט את כל צבאו מול גבול ישראל, ומהחה שם איום מתמיד על בטחונה. בכך הוא מכריח את ישראל להחזיק מולו כוח גדול באופן קבוע. אך בעוד

מהחובל הנשדדים

שהצבא המצרי הוא צבא סדיר, שמחירו שחה בכל מקום, הרי הצבא הישראלי הוא חיל-מילואים, שהחזקתו בגבול, לאורך ימים, תהחה מעמסה כלכלית וחברתית עצומה. כך, במכה אחת, חלה הרעה קיצונית במצבה המדיני והבטחוני של ישראל.

הרעה זו היתה חמורה כפליים מפני שאיש בצמרת המדינה לא ציפה לה. הכל היו משוכנעים כי עבד-אל-נאצר "עסוק בתימן עד מעל לראשו", ולא יוכל לזוז.

על הנחה זו, שנראתה כמושכל-ראשון, היו מבוססות כל תגובות ממשלת ישראל למעשי סוריה בעניין אל-פתח ועיבוד האדמות המפורזות.

מבחינה זו אין הברל של ממש בין הממשלה, רפ"י וגח"ל.

לא היו ביניהם ניגודים לגבי ההערכה. כולן בירכו על הפלת המינים בשמי דמשק, על חיודש עיבוד אדמות-המריבה של תל-קציר, ועל הודעות-האולטימטום שהושמעו נגד סוריה ערב יום-העצמאות.

עוד ידובר, בעתיד, על ההשתלשלות שהגיעה לשיאה במעשיו של עבד-אל-נאצר. כיום יש טעם לדבר על העובדות כלכד: המצב שנוצר עם תסימת המיצרים והאיום על בטחון ישראל.

בין שני הכסאות

בפני הממשלה עמדה, מן הרגע הראשון, הבחירה בין שתי אפשרויות מנוגדות לקידום פני המצב.

האפשרות האחת: פעולה צבאית מיידית, כדי לשחרר את המיצר ולשבור את המערך המצרי, לפני הגיעו להשלמתו ולהתבצרותו.

מיבצע כזה היה, כמו מיבצע-סיני, מסלק את האיום המידי. וכמו מיבצע-סיני, היה פוגע בטחון ארוך יותר בסיכויי השלום. הוא גם היה מציג את ישראל כצד המתקף, לפחות מבחינה צבאית.

האפשרות השניה: פעולה מדינית מכרעת, מיידית ודרמאטית, בגלוי או בחשא, תוך שימוש בצינוורות שונים, ותוך איום בשימוש בכוח, לשם הזזת הצבא מן הגבול ומוניעת המיצור.

זוהי הדרך שהוצעה עליינו בכנסת, ביום השני והשלישי שעבר (ראה דו"ח לבחור). גם למיבצע כזה היה גבול של זמן — לפני ההכרזה על המיצור, ולפני העברת כל הדיכויות לסיני.

הממשלה לא נקטה לא בשיטה זו ולא בשיטה זו. למעשה היא הושיבה את עצמה בין שני הכסאות.

היא איבדה את גורם הזמן, את היוזמה ואת כוח-האפתעה, לכאן ולכאן. מדוע? קורם כל, מפני שהיתה מופתעת מדי. עברו ימים יקרים, חפרי-תחליף, לפני שעמדה על מזוא המשמעות על התימרון המצרי. בכך לא היתה יחידה.

שנית, ההחלטה היתה באמת גורלית, וחייבה כושר-החלטה מהיר ומכריע, מול תחויות קדורות ואי-ודאויות חמורות. ממשלת אשכול לא היתה מסוגלת לכך.

חשוב לציין כי בכך לא נברלה הממשלה מן האופוזיציה הבטחוניים-סית. בניגוד לאגדות שהופצו בציבור, לא תבעה רפ"י, ולא תבע גח"ל,